

КОЗАЦЬКА ПІСНЯ – СИМВОЛ НЕЗЛАМНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Журавель Марія Олександрівна

II курс,

Білгород-Дністровський морський рибпромисловий фаховий коледж

Н. к. Смогла Н. В., викладач

Процес національного самоствердження неможливий без досягнень національної культури, без створення значних мистецьких цінностей – без того, щоб народ став частиною світової культури і світової свідомості.

Історично українська культура, досягнувши блискучого розвитку в часи Русі-України та Гетьманщини, виявила свою життєздатність під час несприятливих обставин перебування в Російській імперії та Радянському Союзі.

Сьогодні, коли наше суспільство розбудовує свою державу, і знов змушено відстоювати своє право на самовизначення і державну незалежність в результаті широкомасштабної агресії Російської Федерації, вивчення історії національної культури, що є джерелом національної свідомості – є актуальним.

Складовою частиною національної культури є музична культура. Мова і пісня були нездоланні в усі часи нелегкої долі України, втілювали її духовність й красу.

Духовна культура України протягом багатьох століть розвивалась у складних умовах соціальної та національно-визвольної боротьби народу проти іноземних поневолювачів за свою незалежність та державність. Одним з таких періодів стали XVI-XVIII століття, коли українське суспільство протистояло політиці Речі Посполитої і Московщини.

Врятувало український народ від загибелі Запорізьке козацтво, яке протягом трьох століть визначало основні напрями розвитку України і здійснило значний вплив на формування національної самосвідомості українського народу.

Головним святом на Запорозжжі було свято Покрови – 14 жовтня. Під покровом Богоматері запорожці не боялись ні ворожого вогню, ні грізної стихії. Саме таке глибоке шанування свята Покрови Божої Матері дало підставу до встановлення державного свята в нашій країні – Дня українського козацтва.

У художньому житті Запорізької Січі найголовніша роль належала музиці, співу і танцям. Серед українських козаків було багато талановитих музик, співаків і танцюристів.

В Запорізькій Січі була добре розвинута військова музика, в якій особливе місце посідали духові й ударні інструменти: труби, сурми, тулумбаси (литаври), барабани та бубни. Духова музика мала велике значення в походах запорізького війська та при різних урочистостях.

В XVII-XVIII століттях величезною популярністю серед народу, безпосередньо в козацькому середовищі, користувалися думи та історичні пісні. Це – перші суто українські в національно-стильовому відношенні епічні жанри в музиці. В тяжкі моменти боротьби думи підносили дух і волю народу на нові героїчні подвиги. Думи виконувались кобзарями під супровід кобзи, а пізніше – її різновид – бандури.

Кобзарство — це своєрідне явище української народної культури, видатне мистецьке і загалом духовне досягнення запорозького козацтва. Величезна роль кобзарів у суспільно-громадському й культурному житті, у розвитку військових та політичних подій в Україні.

Виконуючи у супроводі бандури думи та пісні, оспівуючи героїв визвольної боротьби, кидаючи заклики до повстання, запалюючи на перемогу, кобзарі підіймали народ на боротьбу проти іноземного панування. Вони пробуджували і розвивали в українцях національну самосвідомість.

За тематикою й сюжетами найстарішими слід вважати думи про боротьбу з турками й татарами. Серед них найбільш поширені «Дума про трьох братів Озівських», «Дума про Марусю Богуславку», «Дума про Самійла Кішку». Чимало дум було складено про боротьбу з

польсько-шляхетським гнобленням. Це, наприклад, думи «Хмельницький і Барабаш», «Похід в Молдавію», «Перемога Корсунська», «Битва під Жовтими Водами» та інші.

Поряд з думами визначне місце в українському козацькому фольклорі займають історичні пісні, формування яких відносять до періоду XV-XVI століть. Найдавніші історичні пісні і думи відобразили героїчну українського народу за свою незалежність.

Крім історичних пісень і дум козаки мали причетність до створення і популяризації нового жанру в українській музиці – сольній пісні. Яскравим зразком сольної пісні на історичну тему є «Ах, Українонько» та «Їхав козак за Дунай».

Популярна сьогодні українська пісня «Ой у лузі червона калина...» написана на початку 1914 року в Галичині С. Чарнецьким за мотивами козацької пісні XVII століття «Розлилися круті бережечки» і стала гімном Українських Січових Стрільців. А у 2022 році набула нової хвилі популярності після виконання Андрієм Хливнюком у перші дні російського вторгнення та кавер-версії культового гурту «Пінк Флойд» під назвою «Hey, Hey, Rise Up!».

Можливо, хтось вважає, що війна – не час для пісень. Але, насправді, часто саме пісні вели у бій, допомагали впоратися з емоціями в найскрутніші часи та піднімали бойовий дух. А українці – одна із найспівочіших націй у світі, тож не дивно, що сьогодні наші виконавці та музиканти, немов кобзарі за часів козацтва, не лише пішли боронити країну зі зброєю в руках, а й своєю творчістю оспівують патріотизм, любов, дружбу і ненависть до ворога.

Війна обов'язково скінчиться. А ось музика, що супроводжує людей в цей непростий час, залишиться назавжди.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Апанович О. Розповіді про запорозьких козаків. К., 1991
- 2 Воропай О. Звичай нашого народу: етнограф. нарис / Олекса Воропай. – К.: Велес, 2005. – 528 с.

3 Горенко-Баранівська Л. І. Військова музика Лівобережної України другої половини XVII–XVIII ст. в особах та постатях / Л. І. Горенко-Баранівська // Духовність і художньоестетична культура: зб. наук. праць. – К.: НДІ “Проблеми людини”, 2000. – Т. 17. – 261 с.

4 Горенко-Баранівська Л. І. Гетьмансько-старшинське середовище і культурномузичне життя в Україні другої половини XVII – XVIII ст.: автореф. дис. канд. мистецтвознав: 17.00.03 / Л. І. Баранівська; НАН України. Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – К., 2001. – 24 с.

5 Хорошун Б. І. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Вид. 2-е, перероб. і доп. / Б. І. Хорошун, О. М. Язвінська, О. Ю. Сєрова. – К.: НТУ, 2010. – 464 с.

6 Чабаненко В. А. Козацьке музичне та вокальне мистецтво [Архівовано 6 Березня 2016 у Wayback Machine.] // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К.: Наукова думка, 2007. — Т. 4: Ка — Ком. — 528 с.: іл.

7 Шейко В. М. Історія української культури: навч. посіб. / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська / наук. ред. В. М. Шейко. – К.: Кондор, 2011. – 264 с.

8 Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків: у 3-х т. / Д. І. Яворницький / редкол.: П. С. Сохань (гол.) та ін. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 1990. – 592 с.